

درسنامه

وزن و حروف اصلی

اغلب کلمه‌ها در عربی سه حرف اصلی دارند. کلماتی را که سه حرف اصلی مشترک دارند «هم‌خانواده» می‌نامند؛ مانند:

حامد - محمود - حمید ← ح م د
 کلمات هم‌خانواده حروف اصلی

به سه حرفی که در همه کلمات هم‌خانواده به ترتیب تکرار شده باشند، حروف اصلی یا ریشه کلمه گفته می‌شود.

حرفی که همراه حروف اصلی می‌آیند تا معنای جدیدی به کلمه بدهند، حروف زائد نامیده می‌شوند.

محکوم و حکیم و أَحْکام ← ح ک م
 حروف اصلی
 م - و ی ا - ا
 حروف زائد حروف زائد حروف زائد

برای به دست آوردن وزن یک کلمه، حروف اصلی آن کلمه را به ترتیب، زیر سه حرف ف ع ل می‌نویسیم و اگر کلمه‌ای را که می‌خواهیم وزن آن را به دست آوریم، حروف زائدی داشت به ف ع ل وصل می‌کنیم تا وزن کلمه به دست آید.

عَلِمَ ← عَلِمَ ← عَلِمَ ← کلمه
 ف ا ع ل ← فاعِل ← وزن
 مَعْلُوم ← مَعْلُوم ← مَعْلُوم ← کلمه
 م ف ع ل ← مفعول ← وزن

● **کلمات هم وزن (هم آهنگ):** به چند کلمه‌ای که دارای یک وزن باشند، کلمات هم وزن (هم آهنگ) می‌گویند.

عابد - فاتح - خادم - شاهد ← وزن فاعل

کلمات هم وزن (هم آهنگ)

● معمولاً وزن «فاعل» به معنای «انجام‌دهنده یا دارنده حالت» و وزن «مفعول» به معنای «انجام‌شده» است.

مانند: کاتب: نویسنده

مکتوب: نوشته شده

ناصر: یاری کننده

منصور: یاری شده

تعرین

■ **التمرین الأول:** فقط واژه‌های رنگی را ترجمه کنید.

۱ شُرْطِي الْمُرورِ أَمَرَ الطَّلَابَ بِالْعُبورِ مِنْ مَمَرٍ الْمَشَاةِ.

۲ هُوَ وَوَلَدٌ ذَكِيٌّ وَهَادِيٌّ.

۳ شَاهَدْتُ صَدِيقِي فِي الرِّصِيفِ الْمُقَابِلِ.

۴ الطَّالِبُ كَتَبَ قَوَانِينِ الْمُرورِ فِي صَحِيفَةِ جِدَارِيَّةٍ.

۵ هُوَ رَقَدَ فِي الْمُسْتَشْفَى.

۶ هَلْ عِنْدَكَ شَاحِنُ الْهَاتِفِ الْجَوَالِ؟

۷ أَيْمَكِنْ أَنْ تَرْجِعَ قَلِيلًا؟

۸ هَلْ يَسُدُونَ بَابَ الْحَرَمِ هَذِهِ اللَّيْلَةَ؟

۹ أَيُّ جَهَةِ بِلَا اِزْدِحَامٍ؟

۱۰ مَوْقِفِ الْحَافِلَةِ هُنَاكَ؟

۱۱ يَا رَافِعَ كُلِّ مَرْفُوعٍ.

۱۲ خَلْفَ هَذَا الْبِنَاءِ تَوْجَدُ سَيَّارَاتٍ.

■ **التمرین الثاني:** ترجمه صحیح را انتخاب کنید.

۱ هَلْ تَعْرِفِينَ صَدِيقَتِي مَرِيْمَ؟ قَالَ: نَعَمْ، أَعْرِفُهَا.

الف. دوستم مریم را می‌شناسی؟ گفت: بله، او را می‌شناسم.

ب. دوستت مریم را شناختی؟ گفت: بله، شناختمش.

۲ رَقَدَ أَبِي الْمَرِيضُ فِي مُسْتَشْفَى قَرِيبٍ مِنْ بَيْتِهِ.

الف. پدرم در درمانگاهی نزدیک خانه‌ام بستری شد.

ب. پدر بیمارم در بیمارستانی نزدیک خانه‌اش بستری شد.

۳ أَكْبَرُ أَوْلَادِ هَذِهِ الْأُسْرَةِ، تَخْرَجَ مِنَ الْمَدْرَسَةِ.

الف. بزرگ‌ترین فرزند این خانواده از مدرسه فارغ‌التحصیل شد.

ب. اکبر فرزند این خانواده است که از مدرسه فارغ‌التحصیل شده است.

۴ يَرْفَعُ اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا مِنْكُمْ.

الف. خداوند کسانی را که به شما ایمان می آورند، بالا برده است.

ب. خداوند کسانی از شما را که ایمان آورده اند، بالا می برد.

التمرین الثالث: جمله های زیر را به فارسی ترجمه کنید.

۱ قَالَ الْأَبُ: أَنَا أَعْرِفُ صَدِيقَكَ حُسَيْنًا.

۲ ذَهَبَ أَبُوهُ إِلَيْهِ وَ تَكَلَّمَ مَعَهُ.

۳ أَنَا نَادَيْتُهُ؛ فَهُوَ تَصَادَمَ أَمَامِي فِي الرَّصِيفِ.

۴ الْمُسْتَشْفَى مَكَانٌ مُجَهَّزٌ لِفُضْحِ الْمَرْضَى.

۵ حُسْنُ الْأَدَبِ يَسْتُرُ قُبْحَ النَّسَبِ.

۶ أَيْمَنُ أَنْ تَرْجِعَ قَلِيلًا.

۷ عَفْوًا؛ تُعْطِينِي مَكَانًا حَتَّى أَجْلِسَ هُنَا؟

۸ أَيْنَ مَوْقِفِ سَيَّارَاتِ الْحَرَمِ؟

۹ أَيْمَنُ أَنْ تُسَاعِدَنِي؟

۱۰ مِنْ أَيْنَ أَشْتَرِي شَاخِنَ الْجَوَالِ؟

۱۱ قَبْرِي بِـ «سَرِّ مَنْ رَأَى» أَمَانٌ لِأَهْلِ الْجَانِبَيْنِ.

التمرین الرابع: ترجمه های ناقص را کامل کنید.

۱ إِنَّ أَحَبَّ عِبَادِ اللَّهِ إِلَيَّ اللَّهُ أَنْصَحَهُمْ لِعِبَادِهِ.

قطعا _____ بندگان خداوند نزد خداوند _____ آن ها برای بندگانش است.

۲ إِنَّ اللَّهَ عَالِمُ غَيْبِ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ.

به درستی خداوند دانای _____ آسمان ها و _____ است.

۳ سَجَادٌ جَلَسَ عَلَى الْمَائِدَةِ مَعَ أُسْرَتِهِ.

سجّاد همراه _____ سر سفره _____ .

۴ شَرْطِي الْمُرُورِ شَرَحَ الْإِشَارَاتِ الْلاَزِمَةَ لِلتَّلَامِيذِ.

علامت های لازم را برای _____ شرح داد .

۵ الطُّلَابُ رَسَمُوا فِي صَحِيفَةٍ جِدَارِيَّةٍ عِلْمَاتِ الْمُرُورِ.

دانش آموزان در _____ نشانه های راهنمایی و رانندگی _____ .

التمرین الخامس: مترادف هر کلمه را از میان کلمات سمت چپ انتخاب کنید و در جای خالی بنویسید.

لُغَةٌ ■ طَالِبٌ ■ وَالِدٌ ■ عَرَفَ

الف. عَلِمَ:

ب. تَلَمَّيذ:

ج. لِسَان:

د. أَب:

■ التمرین السَّادِس: کدام کلمه با سایر کلمه‌ها ناهماهنگ است؟

۱	رَصِيف	مَمَرٌ مَشَاةٌ	صَحِيفَةٌ	شَارِعٌ
۲	بُكَاءٌ	فَحْصٌ	حُزْنٌ	دَمَعٌ
۳	صَانِعٌ	خَالِقٌ	مَفْتُوحٌ	شَاهِدٌ
۴	قَلِيلٌ	يَمِينٌ	يَسَارٌ	أَمَامٌ
۵	حَدَّرَ	تَصَادَمَ	شَاهَدَ	يَصْدِمُ

■ التمرین السَّابِع: وزن کلمهٔ رنگی در هر آیه را بنویسید، سپس ترجمه نمایید.

وزن	ترجمه
۱	إِنَّهُ كَانَ فِي أَهْلِهِ مَسْرُورًا.
۲	إِنَّ اللَّهَ قَادِرٌ.
۳	عَالِمُ الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ.
۴	غَيْرُ الْمَغْضُوبِ عَلَيْهِمْ.

■ التمرین الثَّامِن: حروف اصلی را به وزن‌های خواسته‌شده ببرید، سپس ترجمه کنید.

- ک ت ب **بروزن** ← فاعل: _____ ترجمه: _____
- ض ر ب **بروزن** ← مفعول: _____ ترجمه: _____
- ش ه د **بروزن** ← مفعول: _____ ترجمه: _____
- ع ب د **بروزن** ← فاعل: _____ ترجمه: _____

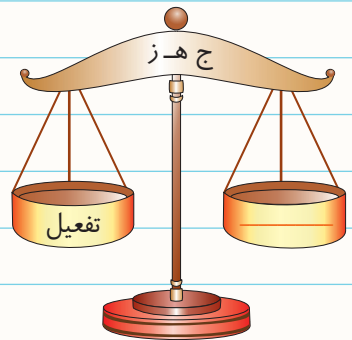
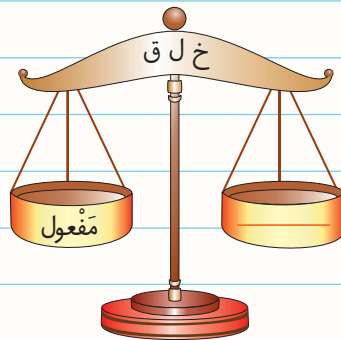
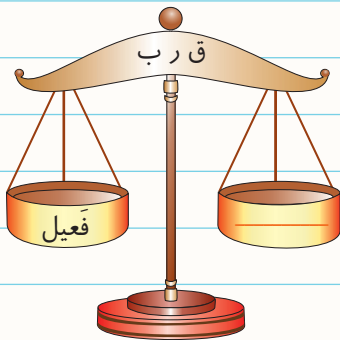
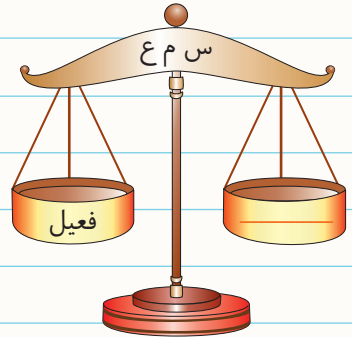
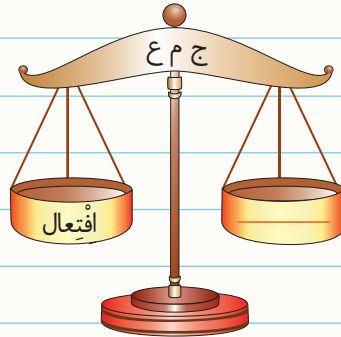
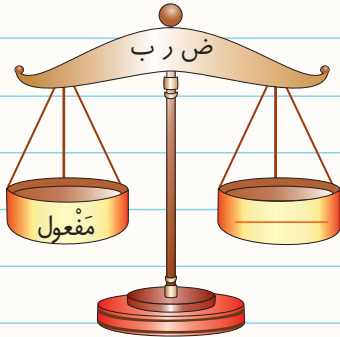
■ التمرین التَّاسِع: با بردن حروف اصلی به وزن‌های خواسته‌شده، آیات زیر را تکمیل نمایید.

ع ل م بروزن ← مفعول	أُولَئِكَ لَهُمْ رِزْقٌ _____ .
ش ر ق - غ ر ب بروزن ← مفعول	و لِلَّهِ الـ _____ و الـ _____ .
و ط ن بروزن ← مفاعل	لَقَدْ نَصَرَكُمُ اللَّهُ فِي _____ كَثِيرَةٍ.
ر ح م بروزن ← فاعل	بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الـ _____ .
غ ف ر - ق ب ل بروزن ← فاعل	_____ الذَّنْبِ و _____ التَّوْبِ.
ک ر م بروزن ← فاعل	إِنَّهُ لَقَرَّانٌ _____ .

التمرین العاشر: وزن کلمات داده شده را در جای خالی بنویسید.

عَلِمَ: شاهد: خادم:
مَضْرُوب: مَنْزِل: مُبْصِر:

التمرین الحادي عشر: کفه های ترازو را پر کنید.

التمرین الثاني عشر: از حروف اصلی داده شده، کلماتی با وزن های خواسته شده بنویسید.

خ ر ج فَعُول
د ف ع مُفَاعِل
ج ل س مَفْعِل
ف ت ح فَاعِل
ر ف ع مَفْعُول
ک س ر اِنْفِعَال
س ل م فَعْل
ج ر ح مَفْعُول
ش د د فَعِيل
ص ن ع مَفْعُول
خ د م اِسْتَفْعَل
س ف ر يَفَاعِل
ش غ ل اِنْفِعَال
ع م ل يَتَفَاعَل

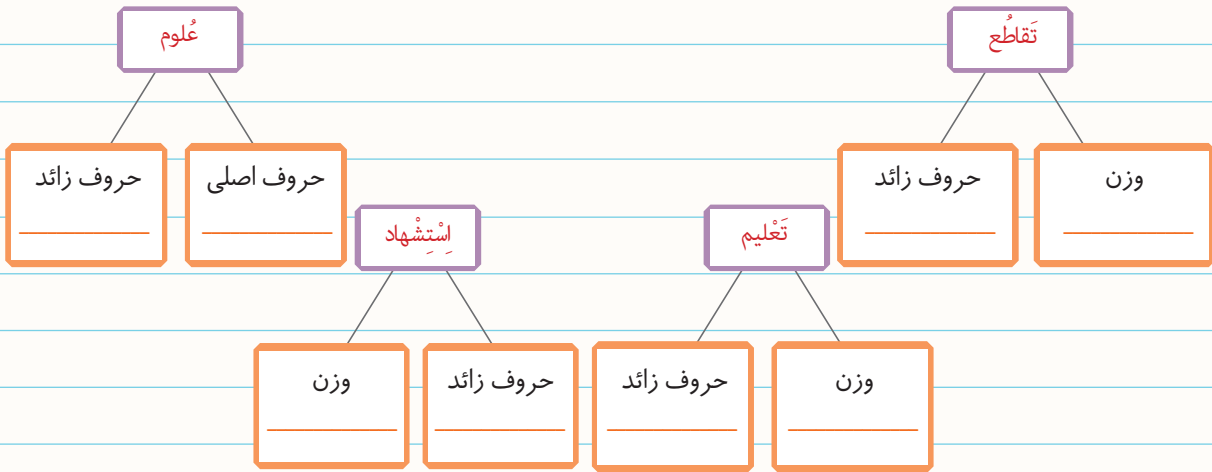
التمرین الثالث عشر: کلمه های داده شده را به وزن های خواسته شده ببرید.

فَاعِل	مَفْعُول	فَعِيل
عَلِمَ		
شَهِدَ		
سَمِعَ		
نَصَرَ		
حَمَدَ		

التمرین الرابع عشر: موارد خواسته شده را بنویسید.

التمرین الخامس عشر: جدول زیر را کامل کنید.

وزن	حروف زائد	حروف اصلی	هم خانواده	کلمه
				سَعَادَة
				يَسْتَرُّ
				عِبَاد

التمرین السادس عشر: گفتگوی زیر را خوانده سپس آن را ترجمه کنید.

«الحوار»

إشاراتُ المُرورِ

مُحَمَّدُ: يَا أَبِي! أُرِيدُ أَنْ أَذْهَبَ إِلَى السُّوقِ.

الْأَبُ: هَلْ تَشْتَرِي شَيْئًا؟

مُحَمَّدُ: نَعَمْ، أَشْتَرِي بَعْضَ الْأَدْوَاتِ الْمَدْرَسِيَّةِ.

الْأَبُ: جَيِّدٌ؛ لَكِنْ حَافِظْ عَلَى سَلَامَتِكَ.

مُحَمَّدُ: وَكَيْفَ ذَلِكَ؟

الْأَبُ: عِنْدَ عُبُورِكَ مِنَ الشَّارِعِ انظُرْ إِلَى إِشَارَاتِ المُرورِ.

مُحَمَّدُ: وَمَا هِيَ إِشَارَاتُ المُرورِ يَا أَبِي؟

الْأَبُ: إِشَارَاتُ المُرورِ كَيْفَ تُنظَّمُ حَرَكَةَ السِّيَّارَاتِ؟

الْأَبُ: هِيَ ثَلَاثَةٌ أَلْوَانٍ: اللَّوْنُ الْأَخْضَرُ يُدَلُّ عَلَى مُرورِ السِّيَّارَاتِ، وَ اللَّوْنُ الْأَحْمَرُ يُدَلُّ عَلَى مَنْعِ مُرورِ السِّيَّارَاتِ وَ اللَّوْنُ الْأَصْفَرُ يُدَلُّ عَلَى اسْتِعْدَادِ اللُّوقُوفِ أَوْ الحَرَكَةِ.

۱ کدام عبارت درست است؟

- ۱ «يا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لِمَ تَقُولُونَ مَا لَا تَفْعَلُونَ»
 ۲ «يَرْفَعُ اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا مِنْكُمْ»
 ۳ شَرَفَ الْمَرْءَ بِالْعِلْمِ وَالْأَدَبِ.
 ۴ إِنَّ اللَّهَ عَالِمُ غَيْبِ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ.
- ای کسانی که ایمان آورده‌اید هر چه را که می‌گویید به آن عمل کنید.
 خداوند کسانی از شما را که ایمان آورده‌اند بالا برده است.
 شرافت انسان به دانش و ادب است.
 قطعاً خداوند دانای پنهانی‌های آسمان و زمین است.

۲ کدام ترجمه نادرست است؟

- ۱ رَجَعَ الطَّالِبُ مِنَ الْمَدْرَسَةِ حَزِينًا.
 ۲ عِنْدَمَا نَادَيْتُهُ فَعَبَّرَ الشَّارِعَ وَتَصَادَمَ.
 ۳ هَلْ عَرَفْتَهُ، هُوَ وَوَلَدٌ ذَكِيٌّ وَهَادِيٌّ.
 ۴ يَتَخَرَّجُ مِنْهُ الْعُلَمَاءُ وَيُدْرَسُ فِيهِ الْحُكَمَاءُ.
- دانش آموز با نگرانی از مدرسه برمی‌گردد.
 هنگامی که او را صدا زد پس از خیابان عبور کرد و تصادف کرد.
 آیا او را شناختی، او پسر باهوش و آرامی است.
 دانشمندان از آن فارغ التحصیل می‌شوند و حکیمان در آن درس می‌دهند.

۳ يَفْتَحُ الطَّالِبُ حَقِيبَتَهُ وَيَبْدَأُ بِقِرَاءَةِ دَرُوسِهِ.

- ۱ دانش آموز کیفش را باز کرد و شروع به خواندن درس‌ها نمود.
 ۲ دانش آموز کیفش را باز می‌کند و خواندن درسش را شروع می‌کند.
 ۳ دانش آموز کیفش را باز کرد و شروع به خواندن درس‌هایش نمود.
 ۴ دانش آموز کیفش را باز می‌کند و خواندن درس‌هایش را شروع می‌کند.

۴ الطُّلَابُ رَسَمُوا فِي الصَّحِيفَةِ الْجِدَارِيَّةِ إِشَارَاتِ الْمُرُورِ وَشَرَحُوا مَعَانِيهَا.

- ۱ دانش آموزان در روزنامه دیواری مدرسه علائم راهنمایی و رانندگی را نقاشی کردند و آن‌ها را توضیح دادند.
 ۲ در روزنامه دیواری دانش آموزان علائم راهنمایی و رانندگی را کشیدند و معانی آن‌ها را توضیح خواهند داد.
 ۳ دانش آموزان در روزنامه دیواری علائم راهنمایی و رانندگی را نقاشی کردند و معانی آن‌ها را توضیح دادند.
 ۴ در روزنامه دیواری بچه‌های مدرسه علائم راهنمایی و رانندگی را نقاشی کردند و برای معانی آن‌ها توضیحاتی را می‌نویسند.

۵ ترجمه درست واژه‌های «تالی - بکاء - رصيف» به ترکیب در کدام گزینه آمده است؟

- ۱ آینه - اشک‌ها - پاییز
 ۲ بعدی - گریه - تابستان
 ۳ بعدی - گریه - بستری شدن
 ۴ بعدی - گریه کردن - پیاده‌رو

۶ وزن کلمه‌های «انكسِر - تَعَلَّمَ - يَتَعَامَلُ» به ترتیب در کدام گزینه آمده است؟

- ۱ اِنْفَعَلُ - تَفَعَّلَ - يَتَفَاعَلُ
 ۲ اِنْفَعَالُ - تَفَعَّلَ - يَتَفَاعَلُ
 ۳ اِنْفَعَلَ - تَفَعَّلَ - يَتَفَاعَلُ
 ۴ اِنْفَعَالُ - تَفَعَّلَ - يَتَفَاعَلُ

۷ «مَنْصُور» یعنی:

- (۱) یاری کننده
- (۲) یاری شده
- (۳) یاری
- (۴) یاری کردن

۸ کدام یک از وزن‌های زیر به مفهوم «صفت انجام دهنده کار» است؟

- (۱) مَوْضُول
- (۲) ضعیف
- (۳) خالق
- (۴) مَوْضِع

۹ وزن کدام کلمه نادرست است؟

- (۱) کاتِب ← فاعِل
- (۲) اسْتِكْبَار ← اِفْتَعَال
- (۳) مَعْمُول ← مَفْعُول
- (۴) وَكَيْل ← فَعِيل

۱۰ کدام گزینه از ریشه «ن ص ر» به ترتیب بر اوزان «فاعل - مفعول - فعیل - فعول» می‌باشد؟

- (۱) ناصِر - مَنْصُور - نَصِير - نَصُور
- (۲) ناصِر - نَصِير - مَنْصُور - نَصُور
- (۳) ناصِر - مَنْصُور - نَصُور - نَصِير
- (۴) مَنْصُور - ناصِر - نَصِير - نَصُور

۱۱ «حروف اصلی» در کدام گروه از کلمات یکسان نیست؟

- (۱) غافِرین - مَعْفِرَة - غافِرَات - غفور
- (۲) محسنین - إحسان - تحسین - يُحْسِنُونَ
- (۳) عالمون - اعلامیة - عاملین - علوم
- (۴) مُقَدَّر - تقدیر - مَقْدورات - قادرین

۱۲ وزن کدام کلمه نادرست است؟

- (۱) كِتَابَة / فِعَالَة
- (۲) عالم / فاعِل
- (۳) عباد / فِعال
- (۴) يَكْتُبُ / يَفْعَلُ

۱۳ کدام گزینه اسم فاعل یا اسم مفعول نیست؟

- (۱) مَجْرُوح
- (۲) ناظر
- (۳) مِفْتَاح
- (۴) مَحْمُود

۱۴ کدام گزینه مناسب عبارت زیر است؟

- «جریان الدُمُوعِ مِنَ الْخَزَنِ»
- (۱) الْمُسْتَشْفَى
 - (۲) الرَّحِيق
 - (۳) الْبُكَاء
 - (۴) الصَّحِيفَة

۱۵ وزن کدام گزینه درست است؟

- (۱) يَشَاهِدُ ← يَفَاعَلُ
- (۲) اَكْتُبُ ← أَفْعَلُ
- (۳) احترم ← اِفْتَعَلَ
- (۴) يَتَقَوَّمُ ← يَتَفَعَّلُ

۱ ☐ ☐ ☐ ☐ ۲ ☐ ☐ ☐ ☐ ۳ ☐ ☐ ☐ ☐	۴ ☐ ☐ ☐ ☐ ۵ ☐ ☐ ☐ ☐ ۶ ☐ ☐ ☐ ☐	۷ ☐ ☐ ☐ ☐ ۸ ☐ ☐ ☐ ☐ ۹ ☐ ☐ ☐ ☐	۱۰ ☐ ☐ ☐ ☐ ۱۱ ☐ ☐ ☐ ☐ ۱۲ ☐ ☐ ☐ ☐	۱۳ ☐ ☐ ☐ ☐ ۱۴ ☐ ☐ ☐ ☐ ۱۵ ☐ ☐ ☐ ☐
---	---	---	--	--